

INCIPIT LIBER DECIMVS DE GESTIS IN HISPANIA AB

Augusto Cæsare, & alijs Imperatoribus vsq; ad Theodosium. Et quomodo Octavianus Augustus Cæsar sumpsit imperium, & est cognominatus Augustus.

NONVS præcedens continet gesta in ciuili bello Cæsaris & Pompeij in Hispania, illiusq; exordium, atq; finem: nostri autē operis institutio est profèqui gesta sequētia temporibus Augusti Cæsaris, aliorūq; Imperatorum vsq; ad tempora Theodosij senioris, atq; Honorij, & Archadij filiorum eius, quorum temporibus Gothi ab Arēto venientes Hispaniam occupauerunt, quorum decursum Isidorus, aliq; scriptores sunt profècuti, vbi nos operi nostro finem proposuimus facere: ad historiæ igitur seriem redeo. Quum Cæsar obtenta Hispania, vt superiori libro late diximus, Romam rediisset, dum rei publicæ statum contra exempla maiorum clemēter cœpisset instaurare, autoribus Bruto & Cassio conscioq; plurimo Senatu viginti tribus vulneribus cōfossus interiit, in qua coniuratione fuisse amplius quam sexaginta conscios ferunt. Post Cæsaris vero mortem anno ab vrbe condita septingētesimo decimo Octavianus, qui testamento Iulij Cæsaris auunculi sui & hæreditatem & nomen assumpserat, creatus est Imperator Panfa & Hircio Consulibus. Erat quidem Octavianus adolescens natus annos septendecim, qui cum duobus Consulibus Panfa & Hircio missus est a Senatu ad persequendū Marcum Antonium, qui pro Iulio Cæsare Africam tenebat, & multa nefaria committebat. Missi tres autem Duces contra Antonium eum apud Vticā vicerunt, acciditq; vt ambo Consules Panfa & Hircius morerentur, omnesq; simul tres exercitus vni Imperatori Octauiano cesserunt. Antonius amisso exercitu & fugatus confugit ad Lepidum, qui Cæsaris Magister equitum fuerat, & secum copias militū grandes habebat in Sicilia, a quo benigne susceptus est, & statim Lepido operam dante Octavianus Cæsar cum Antonio pacem fecit. Et quasi vindicaturus patris sui mortē, a quo per testamentum fuerat adoptatus, Romam cum exercitu profectus extorsit, vt sibi ad vicessimū annum Consulatus daretur, atq; Senatum proscripsit, & rem publicam cum Antonio & Lepido armis tenere cœpit. Qui posteaquā vicisset Cassiū & Brutum interfectores Cæsaris patris, Sextumq; Pompeium in Sicilia, plurimaq; alia bella prospere gessisset, intellecto quod Antonius repudiata sorore Octauiani Cleopatram Reginam Aegypti duxisset vxorem, aduersus eum bellum mouit, quo deuictō ac superato nauali pugna apud Actiū, qui locus in Epiro est, post eam pugnā Aegyptus Romano accessit imperio. Atq; qui duodecim iam annis cum Antonio & Lepido imperasset ab eo anno, quo primum Consul creatus est, vt placet Eutropio, Romam quum venisset, primū Augustus nominatus est: atq; Consulatum, tunc enitū rerum omnium summam, atq; absolutam potestatem, quam Græci monarchiam vocant, adeptus est. Eoq; die hoc factum est, quo Magi ab Oriente veniētes Christum Regem adorauerūt, videlicet octauo Idus Ianuarias, quem diem nos Christiani Episcopi

phaniam, siue apparitionē appellamus, vt placet Orosio. Et tunc primus Augustus Cæsar, quia Aegypto & Oriente perdomito, victo atq; mortuo Antonio quum cessassent ciuilia bella, claudi iussit portas Iani, quæ iam ab vrbe condita tertio tantum clausæ fuerant, vt refert Orosius libro sexto. Cōsiderās tamen postea Cantabros, atq; Astures, nonnullasq; alias Hispaniæ vrbes, quæ Romano non parerent imperio, iterū iussit aperiri portas Iani, translatisq; victricibus armis in Hispaniam ipsam prouinciam pacare instituit.

De aduentu Augusti Cæsaris in Hispaniam.

A Efar igitur iam cognominatus Augustus considerans parum fuisse bellum gestum esse in Hispania per annos ducentos, si Cantabros, atq; Astures, duas potētissimas Hispaniæ gētes, & prouincias suis legibus vti sineret, aperuit ergo portas Iani, atq; in Hispaniam ipse cum exercitu suo profectus est: & vt Iustini verbis vtamur in vltimo libro, victricia arma Cæsar transtulit in Hispaniam. Et quoniam de portarum Iani apertione fecimus mentionem, eius rei rationem aperire libet.

Erat in vrbe Romana templum dicatum Iano, cui offerebantur victimæ bellorum temporibus, cuius portæ tantummodo claudebantur, quū vrbs cessaret a bellis. Has autem portas a condita vrbe bis tantum clausas fuisse constat, primo quidē post Romulum temporibus Numæ Pompilij, secūdo vero capta seu deleta Carthagine, iam enim tertio tunc portæ clausæ sunt Iano. Hic ergo Octavianus Cæsar iam cognominatus Augustus videns parum sibi esse Asiæ, Africamq; perdomuisse, si Cantabros, Vacceos, Astures, Iliturgos ferocissimas Hispaniæ nationes, Romanoq; imperio non parentes prætermisisset, apertis iam portis redditiscq; sacrificijs in Hispaniā venit debellaturus dictas quatuor regiones, vt placet Iustino in suo Epitomate. Inter has itaq; gentes potentiores duæ erant Cantabri, & Astures. Cantabrorum vero & prior, & altior, & magis pertinax in rebellando animus fuit, qui non contenti libertatem suam defendere, sed finitimis etiam imperare tentabant, Vacceosq; ac Iliturgos, & alias eis vicinas nationes crebris incursionibus fatigabant. Igitur ad Cantabros primum veniens, partito exercitu eos debellare cœpit. Habebat enim classē ab Oceano, quæ terga hostium grauius præmebat, adeo, vt ad Cantabriæ moenia bellice pugnatum sit. Hinc Cantabri deficientes, nec vim Romanorum ferre valentes, fugam in eminentissimum vicinum montem arripiunt, in quem potius Oceani maria, quam Romanorum arma ascensura esse crediderant, inde Romani Aracillum oppidū magna vi repugnantem capiunt. Cantabri vero quum Medulli montis iuga occupassent, quæ faciliter expugnari non poterant, Octavianus Augustus ipsum montē fossa, & vallo quindecim milliarium obsidione circumdedit, assistente circum vndiq; Romano exercitu. Quum vero obsessi extrema vitæ vidissent, dietimq; fere certarent, certi de suo interitu, quidā, qui ferro cum hostibus agere non poterant, venenosum pto, quod ex arboribus Taxeis exprimitur, quarum arborum in ipso monte copia magna est, mortem sibi consciuerunt: sicq; illorum pars maxima obsessorum a captiuitate, quæ imminere videbatur, subtracta est. Durauitq; bellum hoc per annos quatuor, vt placet Orosio, & Lucio Floro, in hoc tamen autores dissentiūt, an per se Augustus Cæsar hoc bellum gesserit, an per Legatos: pluribusq; placuit Augustū per se bellum gessisse, Lucio vero Floro in fine sui Epitomatis vilum est Augustum hoc

gessisse bellum per Antistiū Firmium, & Agrippam Legatos ibernante Augusto Cæsare in Tarracane maritimis. Deuictis itaq; Cantabris, Asturibus, Vacceis, Iliturgib⁹, alijsq; populis Hispaniæ inimicis Romani imperij Augustus Cæsar ampliata vrbe Cæsaraugusta, quam ex suo nomine appellauit Cæsaraugustam, quæ etiam perantea Agrippa dicebatur, quū Tarraconā recessisset, & omnia bella humani generis cessassent pacatis omnibus, quum portas Iani iam secundo eo imperante claudi iussisset, illud decreuit Edictum, quod in Euangelio Lucae legitur, & in nocte salutiferi partus recitatur. Exijt Edictum a Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis, qui sub eo erat, & cætera.

Probatio quod hoc Edictum ab Euāgelista Luca nominatum decretum sit Tarraconæ, & de differentijs annorum Edicti & Christi natiuitatis.

T quia sicut Christi natiuitas Orientem, ita & Occidentem quoq; id est, ipsam Hispaniam illustrauit prophetarum vaticinijs ex tempore eius edicti effectum suum habentibus, ideoq; quibus probetur testimonijs, id Tarraconæ fuisse decretum, videamus. Primū quidem testimonium est a maioribus nostris traditum in Romanis annalibus, vbi in calce Edicti legitur: Datum Tarraconæ. Secundum testimonium est Pauli Orosij præbyteri Tarraconēsis viri clarissimi & in historia summi in eius Ormista libro sexto, qui sic ait. Post deuictos Cantabros, Vacceos, Astures & Iliturgos, quod bellum annis quatuor expeditum est: quum Augustus Cæsar Tarraconam concessisset, iterum ac secundo, id est, ab vrbe condita quarto Iani portas claudi iussisset, orbisq; quieuisset a bellis: illa gloria Augusto Cæsari Tarraconam allata est de Orientibus populis, quæ quondam Alexandro Macedoni de Occidentalibus Babylonem est allata. Ex quo constat tunc Augustum habuisse vniuersale dominium, completasq; prophetias, quæ cecinerant Christum pacis tempore esse nasciturum. Accedit etiam testimonium Titi Liuij in historia clarissimi, vt refert Anneus Lucius Florus in fine tertij libri sui Epitomatis. Postquā retulisset Cātabricū bellū per annos quatuor gestū, concessionemq; Augusti Cæsaris ad vrbem Tarraconam, hæc per Antistium Firmum & Agrippam Legatos ibernans in Tarraconis maritimis Cæsar accepit, ipse præsens hos deduxit montibus, hos obsidibus astrinxit, hos sub corona iure belli venundedit. Digna res lauro, digna curru Senatui visa est, licet Cæsar tantus erat, vt posset triumphos contemnere. Astures per idem tempus ingenti agmine a montibus suis descenderant, & positis castris apud Asturam flumentrifariam diuiso agmine tria simul Romanorum castra aggredi parabant. Fuisset anceps & cruentum & vtinam mutua clade certamen, nisi iam fortes tanque subito consilio venientes Dirigemi prodidissent, a quibus præmonitus Charisius cum exercitu adueniens oppressisset consilia. Sic tamen non incruento certamine reliquias validissimi ac fuli exercitus ciuitas Lautia excepit, vbi adeo pugnatū est, vt quum in captam vrbem faces poscerentur, egre Dux impetrauerit veniam, vt victoriæ Romane beneficio potius extaret, quam in vindictam destrueretur. Et post subdit Florus. Hic finis Augusto bellorum ac certaminum fuit, idem rebellandi finis Hispaniæ, mox certa fides. Et postea quibusdam adiectis subdit. Omnibus ad Occasum & Meridiem pacatis gentibus, ad Septentrionem quoq; duntaxat intra Rhenum atq; Danubium, item ad Orientē intra Cirum & Eufratem illi quoq; reliqui,

LIBER, DECIMVS.

qui immunes imperij erant, sentiebant tamen magnitudinem & victoriam gentium populi Romani. Nam & Scythæ, & Sarmatæ misere Legatos amicitiam petentes, Seres etiã habitantes sub ipso Sole, inclyti Gemmis & Margaritis, elephantos quoque inter munera trahentes nihil magis quam longinquitatem viæ imputabãt, quia in itinere quadriennium exegerant, quos ipse hominum color ab alio venire cælo fatebatur. Parthi quoque, quali victoriæ pœniteret eos, rapta classe Crassiana signa vltro retulere. Sicque vbiq; cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit, aut pœctio. Tandem Cæsar Augustus septingentesimo ab vrbe cõdita anno Ianum geminum clausit, bis ante se clausum sub Numa Rege, ac victa primum Carthagine. Et hæc de perpetua & æterna pace.

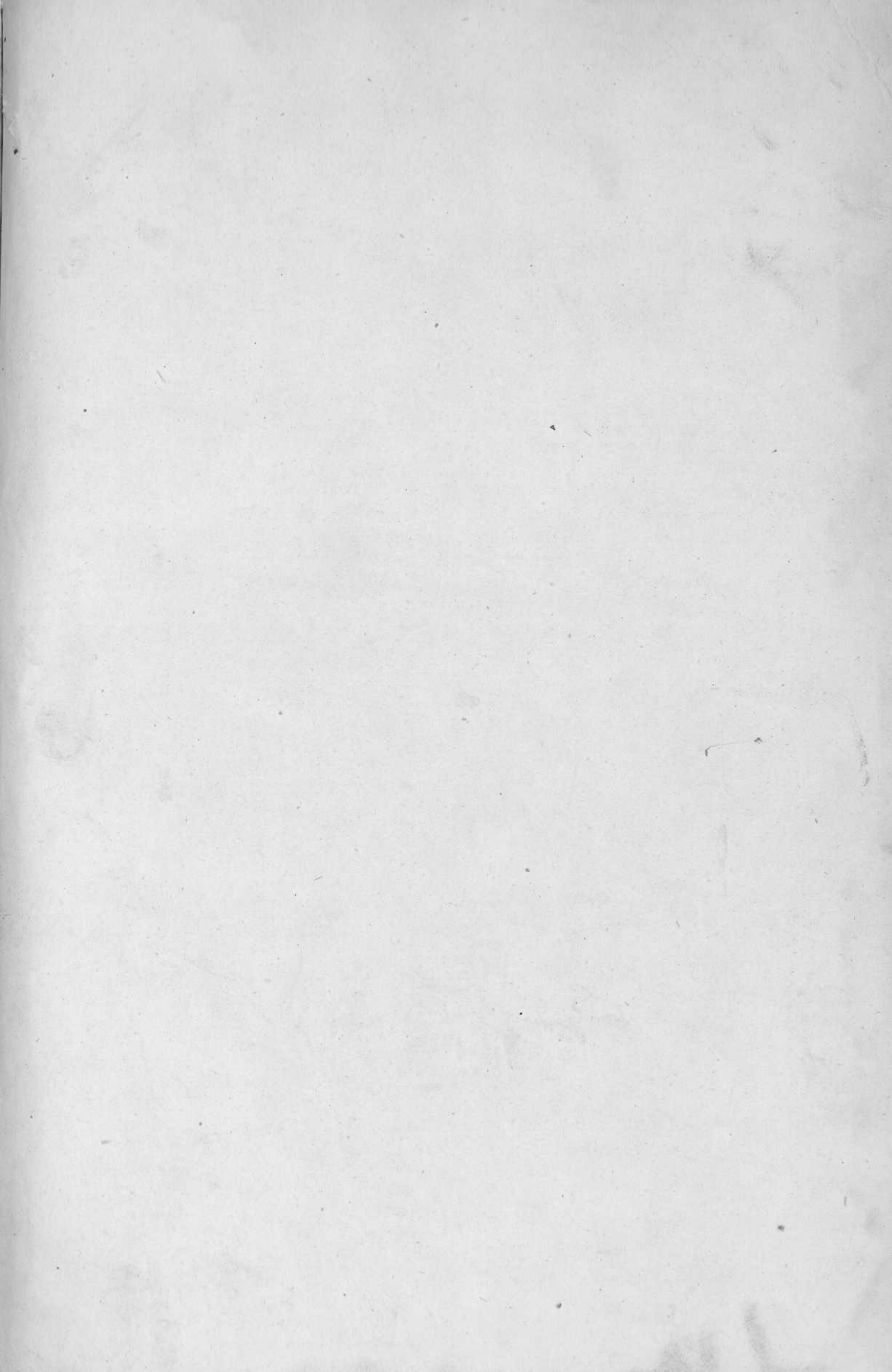
De æris vero Edicto subiungit idem Lucius Florus in fine. Hinc conuersus ad pacem prouidens, & in omnia mala luxuriamque fluens sæculum grauib; seuerisque legibus multis coercuit. Ob hæc tot facta ingentia Dictator perpetuus, & pater patriæ appellatus est. Tractatum etiam est in Senatu, an quia condidisset imperium Romulus, inter Deos relatus esset: an sanctius ac reuerentius visum esset nomen Augusti.

Probatum etiam quod hoc Edictum in Hispania & vrbe Tarracona sit decretum, quoniam ab illo Edicto ac græca cõstitutione Hispania omnis semper postea computauit annos usque vltra millesimum ac ducentessimũ annum, & maxime in ecclesiasticis rebus, in quibus non a mundi creatione, non ab indictionibus, non ab Olympiadibus, nec a Christi natiuitate, seu incarnatione, sed ab ære, illoque Augusti Cæsaris Edicto, vt satis patet ex libro conciliorum, omnibusque Hispaniæ concilijs ac ceteris veteribus ecclesiasticis Hispaniæ codicibus, hæc cõputatio solũ ab Hispanis retenta est & obseruata, vt meminit Guillielmus Durãti in vltimo libro Rationalis diuinorum officiorum. Cur autem differat hæc cõputatio ab anno incarnationis seu salutiferi partus annis viginti sex, dicimus, quod quum ipsum Edictum decretum fuisset Tarraconæ, & pronunciatum per Augustum Cæsarem sextodecimo sui imperij anno, vel saltim decimo septimo, videlicet postquam annis duodecim imperasset cum Antonio, & denuo victo Antonio Romam rediens post annum duodecimum, quum fuisset cõsalutatus Augustus, transtulissetque victoriam arma in Hispaniam, quod bellum aduersus prædictas quatuor gentes quum intra annos quatuor absoluisset, rediens Tarraconem ipso sexto decimo vel septimo decimo imperij sui anno, non fuit tamen executioni mandatũ usque ad quadragesimum secundum sui imperij annum. Quoniã quum putaret pacem omnibus sæculis constitutam in emanatione decreti, quã secuta hominum salus & in terrã venire debuerat, iuxta Esaiæ, Dauid, & ceterorum prophetarum varicinia. Ob eam Edicti pronuntiationem nonnulli populi in Gallia & Germania rebellarunt, suspensaque Edicto missi sunt ad illos domandos a Cæsare Tiberius & Drusus, qui postquam omnia pacassent, Romanoque imperio subegissent, anno quadragesimo secundo sui imperij, quo anno Christus natus est, a præside Syriæ Cirino cæteroque orbe Edictum Tarraconæ decretum executioni mandatũ est, cuius computationem Hispania omnis, non a generali executione per vniuersum facta, sed a die decreti facti retinuit. Qua ex causa differunt computationes Christi incarnationis & partus salutiferi ab ipsa ærea computatione ipsis viginti sex annis, quibus æræ cõputationis Edictum præcessit, & si qui plures addunt annos errant vehementer.

FINIS.

ESTANTE 16

Tabla 3.^a

N.º 2

NEBRJA

OBRAS

ISTORICA

5.978